

lesbrief 50 Origenes en de Schrift

lesbrief 50 Origenes en de Schrift

door Kim Nataraja

Het zorgvuldig en contemplatief lezen van een kort fragment uit de Schrift is een wezenlijk onderdeel van de Benedictijnse traditie. Hiermee sluiten veel leden van onze gemeenschap hun meditatietijd wellicht af. De oorsprong van deze manier van lezen ligt in de eerste eeuwen van het Christendom, toen de volgelingen van Jezus probeerden te begrijpen wie hij was en wat zijn onderricht betekende. Origenes was de eerste die de relatie tussen de Schrift, de geestelijke ervaring en het verstaan hiervan duidelijk verwoordde.

Professor Andrew Louth zegt in zijn hoofdstuk over Origenes in *'Journey to the Heart'*: "Alles wat Origenes schreef – en hij was productief – ging over de interpretatie van de Schrift en verscheen in de vorm van commentaren en preken. Dit stond centraal in zijn brede onderricht en zijn mystieke theologie; het vormde in feite het fundament van zijn leer. Waarschijnlijk schreef hij een commentaar op elk Bijbelboek. De meeste zijn helaas verloren gegaan, omdat sommige leringen na zijn dood als ketterij werden beschouwd.

Zijn belangrijkste nog bestaande werk *'Over de Beginselen'* bevat een systematische uiteenzetting over hoe de Schrift te lezen. Veel moderne Bijbelwetenschap houdt zich bezig met de kritische analyse van afzonderlijke woorden. Hoewel Origenes hier tot op zekere hoogte in meeging, benadrukte hij het belang van lezen op een dieper niveau en dat betekent dat je je niet alleen maar concentreert op de oppervlakkige betekenis van de tekst. De werkelijke betekenis van Schriftlezing lag voor Origenes in de ontmoeting met Christus; in essentie was het een spirituele ervaring. De stem die we in de Schrift horen is de stem van Christus die tot ons spreekt en ons verstaan van de Schrift is een weg tot eenwording met Hem.

De traditie van *'Lectio Divina'*, het langzaam meditatief lezen van de Schrift, dat tenslotte leidt tot het hart van de tekst, zou zijn oorsprong kunnen hebben bij Origenes. Meestal in mystieke taal en via beeldspraak verwoordde hij de ervaring van de ontdekking van de spirituele en theologische betekenis in de Schrift; hij spreekt van een 'plotseling ontwaken' of 'inspiratie' en van 'verlichting'. Het is volkomen duidelijk dat het Woord centraal staat in de mystiek van Origenes, en dat het eeuwig Woord in de Schrift gevonden kan worden.

Vanuit zijn oogpunt was het Christendom de vervulling van het Oude Testament. Een glimp van de waarheid die Mozes en de profeten zagen, werd werkelijkheid in Christus. Het Oude Testament was de geschiedenis van God met zijn mensen, maar Christus was de waarheid en de sleutel om de Schrift te kunnen verstaan. Als we zorgvuldig het Oude Testament beluisteren, zullen we het Evangelie van Christus horen. Over de liefde van Christus voor zijn Kerk bijvoorbeeld zegt Origenes in zijn voorwoord bij zijn commentaar op *'Het Hooglied'*: "Christus is de bruidegom die ons in liefde zoekt." De liturgische

context is echter nooit ver weg, want de Schrift werd waarschijnlijk vooral gehoord in de kerk en Origenes' meeste werk bestond uit preken. In de vierde eeuw maakten Basilius van Caesarea en Gregorius van Nazianze een selectie uit de werken van Origenes, de 'Filokalia'. Aan het begin (in hoofdstuk 6) selecteren ze een fragment waarin Origenes suggereert dat luisteren naar de Schrift vergelijkbaar is met proberen te luisteren naar een symfonie; je bent niet in staat haar te begrijpen als je niet de harmonieprincipes hebt leren kennen. Hoe leren we deze grondbeginselen? Vanuit ons leven als christenen en door de geloofsleer. Als we dit verstaan, kunnen we de harmonie horen.